

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

MANDAT

V

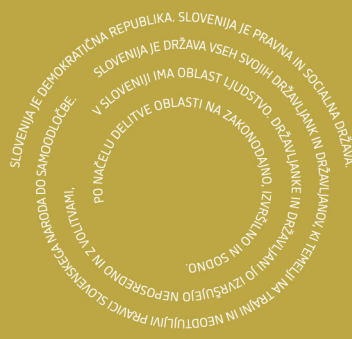
SLAVNOSTNA
SEJA

8. 4. 2010

SEJNI ZAPISI DRŽAVNEGA ZBORA

SLAVNOSTNA SEJA OB 20. OBLETNICI VEČSTRANKARSKIH VOLITEV

(8. april 2010)

UVOD

Državni zbor je priredil slavnostno sejo ob 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev. Pozdravni nagovor je imel predsednik Državnega zbora dr. Pavel Gantar, slavnostni govornik pa je bil prvi predsednik demokratično izvoljene Skupščine Republike Slovenije dr. France Bučar. Predsednik Evropskega parlamenta dr. Jerzy Karol Buzek je zbrane nagovoril v video nagovoru.

Slavnostne seje so se udeležili predsednik republike Danilo Türk, predstavniki Državnega zbora, predstavniki tujih držav, drugi visoki predstavniki političnega, družbenega in verskega življenja ter delegati in delegatke Skupščine RS v mandatnem obdobju 1990–1992.

Javnost je lahko spremlja slavnostno sejo preko televizijskih in spletnih prenosov. Vsebina seje pa postane pregledno dostopna v obliki sejnega zapisa.

Državni zbor slavnostno sejo zvočno posname. V uredništvu sejnih zapisov se ob poslušanju zvočnega posnetka preveri avtentičnost zapisanega, besedilo pa se uredi v skladu s strokovnimi merili prenosa govorjene besede v zapisano. Takšno preverjeno in jezikovno urejeno besedilo se izda v publikaciji Sejni zapisi Državnega zbora. Sejni zapis slavnostne seje vsebuje vabilo na slavnostno sejo in besedilo seje, zapisano v prvi osebi.

Sejni zapisi so zgodovinski dokument in vir za preučevanje parlamentarne zgodovine, tradicije, predstavniške demokracije in jezikovne kulture.

Sejni zapisi Državnega zbora. Slavnostna seja ob 20. obletnici večstrankarskih volitev (8. april 2010)

Pripravil: Dokumentacijsko-knjižnični oddelek

Urednici: Tatjana Mirt-Kavšek, mag. Vesna Moličnik

Izdajatelj: Državni zbor

Naslov: Šubičeva 4, 1102 Ljubljana

Telefon: +386 1 478 94 00

Leto izida publikacije: 2011

www.dz-rs.si

Državni zbor V. mandat

Slavnostna seja ob 20. obletnici večstrankarskih volitev 8. april 2010

Govorniki : dr. Pavel Gantar.....predsednik Državnega zbora
dr. France Bučar.....prvi predsednik Skupščine Republike Slovenije
dr. Jerzy Karol Buzek.....predsednik Evropskega parlamenta

Slavnostna seja se je začela ob 18.03.

/ gledališkai dogodek PRESSek volitev:
Neda R. Bric, Robert Prebil, Vesna Vončina/

/ aplavz/

DR. PAVEL GANTAR: Spoštovani!

Začenjam slavnostno sejo Državnega zbora, ki jo posvečamo 20. obletnici prvih večstrankarskih volitev v Sloveniji.

/ slovenska himna – S. Premrl: Zdravljica, v
uzvedbi operne pevke Mirjam Kalin in pianistka
Jelene Bolyubash/

DR. PAVEL GANTAR: Spoštovani predsednik republike dr. Danilo Türk, cenjeni predsednik Državnega sveta mag. Blaž Kavčič, spoštovani predsednik Ustavnega sodišča gospod Jože Tratnik, spoštovana začasna predsednica Vrhovnega sodišča gospa Alenka Jelenc Puklavc, cenjeni diplomatski zbor, spoštovane delegatke in delegati prve demokratično izvoljene skupščine, cenjeni gostje, kolegice in kolegi!

Na današnji dan pred natanko dvajsetimi leti so v Sloveniji, takrat še republiki Socialistične federativne Republike Jugoslavije, potekale prve večstrankarske demokratične in svobodne volitve v Skupščino Republike Slovenije. Ob tej priložnosti posebno dobrodošlico izrekam delegatkam in delegatom vseh treh zborov demokratično izvoljene republiške skupščine, ki so se nam pridružili v mali dvorani.

Pravno podlago, ki je omogočila izvedbo prvih demokratičnih volitev po letu 1945, je predstavljal konec decembra leta 1989 sprejet Zakon o političnem združevanju, ki je zagotavljal svobodo in prostovoljnost političnega združevanja občanov ter političnih organizacij. Skupaj z družbenimi premiki, ki so se počasi krepili in širili, je tudi formalno odprl pot pluralizaciji slovenskega političnega prostora in prehod v parlamentarno demokracijo.

Prve demokratične volitve, ki so v sodobnem pojmovanju demokracije eden najbolj

pomembnih izrazov ljudske suverenosti in se kažejo kot demokratično izvoljena izražena volja državljanov,

in državljanov, so potekale leta 1990, 8. aprila v prvem in 22. aprila v drugem krogu. Kandidaturo za volitve v tri zbere republiške skupščine je vložilo 15 strank in tri liste, ki so skupaj predstavljale 1921 kandidatov in kandidatov.

Politične stranke so nastale kot rezultat pluralizacije slovenskega političnega prostora, kot izraz teženj in pobud civilnodružbenih gibanj, ki so zaznamovala 80. leta prejšnjega stoletja. V 90. letih pa so politične stranke postale osrednji akter procesov družbenih, gospodarskih, institucionalnih in političnih sprememb, ki so utirile Slovenijo v krog sodobnih demokratičnih držav. Odločilno vlogo so seveda odigrale tudi v procesu osamosvajanja, saj so vse stranke na takšen ali drugačen način zahtevale večjo nacionalno in državno suverenost, ki se je iztekla v plebiscitno odločitev konec leta 1990 za samostojno Slovenijo.

Visoka, kar 84 % volilna udeležba je odražala nedvoumno željo, odločenost in motiviranost slovenskega naroda po politični participaciji in demokratičnih spremembah. Z večstrankarskimi volitvami in s konstituiranjem večstrankarske skupščine so bile dane formalne možnosti osamosvojitvenega procesa.

Danes, ko obeležujemo to, za slovensko državnost in parlamentarno demokracijo, ključno zgodovinsko prelomnico, se spominjamo s spoštovanjem in hvaležnostjo vseh, ki so v tistih burnih časih po svojih močeh prispevali k temu, kar uživamo danes – svobodo, samostojnost in demokracijo.

Naj ta spomin ne zbledi tudi v prihodnje in naj ostane zapisan kot pomemben mejnik ob boku drugim častnim dogodkom zgodovine slovenskega naroda in samostojne Slovenije, naj nas navdaja s ponosom na to, kar smo dosegli kot narod in kot ugleden član mednarodne skupnosti. Hvala za pozornost.

/ aplavz/

DRŽAVNI ZBOR

DR. PAVEL GANTAR: Zdaj pa vabim k slavnostnemu govoru predsednika prve demokratično izvoljene Skupščine Republike Slovenije dr. Franceta Bučarja.

DR. FRANCE BUČAR: Spoštovani zbor!

20 let je minilo od volitev v Skupščino Republike Slovenije, ki se je konstituirala mesec dni za tem. S pravnega vidika pomenijo prelomno dejanje, s katerim je formalno prenehala avtoritarna enopartijska oblast v Sloveniji in je bila s tem ustvarjena možnost, da se Slovenija preoblikuje v sodobno demokratično urejeno družbo. Kako stvarna je bila ta možnost, pa seveda ni bilo odvisno samo od izida volitev, saj je Slovenija še vedno ostajala del Jugoslavije in s tem zavezana njenemu pravnemu redu. Po obstoječi zvezni ustavi iz leta 1974 je imela zvezna oblast ne samo pravico, ampak tudi dolžnost, da zagotovi skladnost republiškega pravnega reda z zvezno ustavo in je ta ustava imela v ta namen tudi posebej urejen in predpisan postopek. Med zvezno in republiško oblastno strukturo, pa je prevladovalo pravzaprav soglasje le v tem, da odnosi znotraj tedanje pravne ureditve, in še posebej dejansko upravljanje države, ne vodijo do stanja, ki bi zadovoljevalo pričakovanja njenih narodov in celo ne zagotavljalo nadaljnje obstoja države.

O tem, kje so vzroki za tako ugotovljeno stanje, kako glede teh ugotovitev preurediti državo in v kakšni smeri, pa so bila stališča diametralno nasprotna. Po mnenju, zlasti zveznih oblasti, predvsem prevelika samostojnost federalnih enot in iz tega izvirajoča nemoč zveznih organov, po mnenju Slovenije pa državni centralizem in dušenje demokracije. Šlo je za to, katere sile bodo sposobne zagotoviti in aktivirati tolikšno politično moč, da bodo svoje poglede in predvsem neposredne interese tudi dejansko uveljavile.

Pri tem so imele zvezne oblasti na svoji strani izrazite prednosti: formalno zakonitost, mednarodno priznanje in sile represije, v prvi vrsti jugoarmado. Posebna prednost je bila tudi v tem, da je bil sicer formalno avtonomni položaj najvišjih organov oblasti v Sloveniji v veliki meri ne posredno odvisen od zveznih organov. Njihova temeljna in usodna slabost pa v tem, da so se zatekale k vzorcem centralizma in avtoritarnosti, ki so bili glavni razlog za paralizo države.

Moč slovenske javnosti je bila v skladnosti njenih zahtev z razmerami moderne družbe in zato v njeni možni absolutni nepopustljivosti centralističnim in avtoritarnim poskusom zveznih oblasti. Slovenija enostavno ni imela drugega izhoda, če naj preživi v svoji identiteti in kulturi, ob kateri je zrasla. Zato je tudi zmagala.

Zmaga Slovenije je bila v tem, da je morala njena takratna zakonita oblast zahteve svoje demokratične javnosti posvojiti in jih sprejeti kot svoje. V soočenju z zveznimi oblastmi, ki so vse bolj prehajale v roke avtoritarnih sil, je bila ta, doma premagana oblast, hkrati osvobodena zveznega pritiska. Odslej je nastopala s stališči, ki so bila vsebinsko zahteve slovenske javnosti, čeprav njene nepriznane opozicije. Odločilna zakonodaja - 27. septembra 1989 sprejeto ustavno dopolnilo o pravici Slovenije do lastne državnosti, pozneje zakonodaja

o večstrankarskih volitvah v parlament in celo odločitev o prepovedi zoper tako imenovani mitinga resnice. Vsi ti ukrepi so bili formalno sprejeti s strani takrat zakonite oblasti in šele politični izid te konfrontacije, zakonite oblasti s svojo javnostjo, so bile volitve in ne obratno. Brez tega uspeha do volitev sploh ne bi bilo prišlo.

Pristanek zveznih oblasti na izvedbo večstrankarskih volitev, je bil sprejemljiv tudi zanje, ker se je skladal z njihovim načrtom obvladovati državo prek večinskega sistema, kar jim je omogočila številčna superiornost vsega jugovzhodnega dela države. Centralistična opcija se je odpovedala dotedanjemu partijskemu monopolu, nikakor pa ne arbitrarnemu obvladovanju države, zato je na zadnjem vsedržavnem partijskem kongresu lahko pristala na odpoved vodilni vlogi partije, na odpoved neodvisnosti republiških partij pa pod nobenim pogojem. Slovenijo bi tako vrnili v položaj, ki je v bistvu pokopal že versajsko SHS.

Samo z volitvami pa vsebinsko ni bilo neposredno rešeno še nobeno temeljno vprašanje demokratizacije Slovenije. Nevarnost politične recesije se je celo stopnjevala. Porušen pa je bil - simbolno - Berlinski zid tudi v Jugoslaviji sami. Na stečaj so se odprla vrata procesu demokratizacije, ki se je v Sloveniji zdaj lahko tudi formalno nadaljevala. S tega vidika so bile te volitve ena velikih prelomnic v narodovi zgodovini.

Niti približno pa proces demokratizacije ni stekel oziroma se nadaljeval kar avtomatično. Slovenska demokratična javnost se od tu naprej ni več soočala z lastno oblastjo, ki bi bila neposredno odvisna od zveznih organov, se je pa v pravnem pogledu stalno gibala na zelo tankem ledu, ker z nobenim pravnim aktom ni bila odvezana spoštovanju zveznega pravnega reda, uveljavljanje demokratizacije pa je na vsakem koraku prihajalo v nasprotje z zvezno ureditvijo. Tudi Združene države in takrat še Evropska gospodarska skupnost sta odkrito podpirali celovitost Jugoslavije, ki je bila zanje pomembna postavka v njihovih političnih načrtih v jugovzhodni Evropi, vendar samo, kolikor naj bi bila to demokratična in pravna država. Ob prestopu te črte postaja zanje tudi to karta brez vrednosti. In prav ta okoliščina je onemogočila sleherno nasilno intervencijo zveznih oblasti, še posebej vojske, ki je komaj čakala svoje priložnosti in postopno neposredno prevzemala tudi vlogo civilnih oblasti. Nadvse kočljivi položaj Slovenije in njene načrte sta reševala po eni strani nemoč in razsulo zveznih institucij, po drugi strani pa potrebna preudarnost nove slovenske oblasti - ki pa je bila hkrati ogrožena s pretiranostjo lastne zagnanosti in navdušenja. Pravi zmagovalec sta bila pamet in pogum.

V vsakem primeru so bile prve svobodne volitve dejanski zaključek vojne, ki se je kot osvobodilna začela z narodnim uporom zoper tuje okupatorje in se po njihovem izgonu neformalno nadaljevala kot državljanska za osvoboditev izpod pritiska lastne totalitarne oblasti.

Slovenci smo imeli v svoji zgodovini nesrečo, da smo pri oblikovanju svojih odgovorov na izzive okolja padli pod pritisk dveh ideologij, ki sta se obe izkazali ne samo kot neustrezni, ampak kot nasprotni narodnim interesom: klerikalizma in

DRŽAVNI ZBOR

komunizma. Obe sta nestrpni in izključujoči, obe sta pomembno prispevali svoj delež k nezgodam, ki so nas zadevale. Obe izhajata iz prepričanja, da edino oni poznata pravilne odgovore. Obe sta zoper zdravo pamet in obe je tudi ne dopuščata. Tu ni nobenega popuščanja in nobene prizanesljivosti. Vsak, ki je drugačen, je s tem že sovražnik, ki ga je treba – ali spreobrniti ali uničiti; živeti z njim ali ob njem pa ni mogoče.

Volitve so z obema končale njun uničevalni pohod. Oba sta bila le epizoda v življenju naroda. Prišla in odšla. Res? Sleherna ideologija je lahko premagana le ob novih spoznanjih, ki demantirajo njene domnevne resnice. Obe se danes napajata z novimi dejstvi, ki ju na videz potrjujejo. Vsekakor sta oba za seboj pustila čustveno nabito prizadetost, ki jo čas le počasi topi in ki jo bo prebolevalo še več rodov. Ta čustveni arzenal je kot skladišče nevarnih vnetljivih snovi, ki so ne samo hrana za stalna ideološka razhajanja. Ob določenih okoliščinah lahko hitro mutira. Sta kot neaktivirana minska polja, ki jih je po vojni treba načrtno odstranjevati.

Da smo se v takšnih okoliščinah izvili iz teh nevarnosti in pasti, nas upravičeno lahko navdaja ne samo s ponosom, ampak tudi s samozavestjo, da se bomo lahko tudi ob novih, ki se in se bodo tudi v bodoče pojavljale na naši poti. Seveda, če bomo ohranili svobodo duha. Hvala lepa.

/ aplavz/

DR. PAVEL GANTAR: Spoštovanemu dr. Francetu Bučarju se zahvaljujem za slavnostni govor.

/ aplavz/

DR. PAVEL GANTAR: Spoštovani!

V naslednjih nekaj minutah, se bomo s pomočjo bogatega arhivskega gradiva TV Slovenija spomnili 8. aprila 1990 in podoživeli trenutke, ko smo se prvič v zgodovini svobodne Slovenije udeležili večstrankarskih volitev.

/ dokumentarni film o poteku prvih demokratičnih volitev/

/ operna pevka Mirjam Kalin in pianistka Jelene Bolyubash: Kaj bi jaz tebi dal (priredba ljudske pesmi Marjana Lipovška) in Ko mislim nate, (slovenski samospjev Rada Simonittija)/

/ aplavz/

DR. PAVEL GANTAR: Spoštovani!

Počaščen sem, da bomo lahko v nadaljevanju prisluhnili besedam predsednika Evropskega parlamenta dr. Jerzyja Buzka, ki nam jih je ob tej slovesnosti namenil preko video sistema.

DR. JERZY KAROL BUZEK: / prevod govora v angleškem jeziku/

Spoštovani predsednik Republike Slovenije, spoštovani predsednik Vlade, spoštovani predsednik Državnega zbora, cenjene poslanke in poslanci, cenjeni kolegi in kolegice, dragi prijatelji!

Pred dvajsetimi leti so narodi Srednje in Vzhodne Evrope premagali komunistične režime, pod katerimi so živeli. Ti prehodi so večinoma potekali mirno in tako kot v Sloveniji demokratično.

Danes ste se zbrali v počastitev 20. obletnice prvih večstrankarskih volitev, ki niso v Slovenijo prinesle le demokracije, temveč so prvič pripeljale tudi do popolne neodvisnosti vaše države.

Ob tej priložnosti bi rad pozdravil člane Demokratične opozicije Slovenije – še posebej pa tiste člane Demosa, s katerimi danes sedim v Evropskem parlamentu –, ki s seboj prinašajo izkušnje in zaupanje v demokracijo ter predstavljajo močan glas Slovenije, ki nas opominja na to, da ni pomembno, kako velika je država, saj smo vsi združeni v eni Evropski uniji, ki temelji na spoštovanju, demokraciji ter prepričanju, da nas vzajemna solidarnost krepi.

V preteklih dveh desetletjih je bila Slovenija zgodba o uspehu. Vaša država ni za zgled le ostalim republikam bivše Jugoslavije, temveč tudi državam Zahodnega Balkana. Slovenski narod je znan kot delaven narod in vaše vlade so v državi ohranile stabilnost ter v nasprotju z nekaterimi sosedami mir. Torej ni presenetljivo, da se po podatkih, Eurobarometra uvrščate med najbolj srečne in zadovoljne Evropejce.

Dragi prijatelji, da bi razumeli sedanost, se moramo vsi spominjati preteklosti, le tako bomo lahko našo prihodnost še izboljšali. Pred dvajsetimi leti se je slovenski narod odločil, da si ustvari svojo prihodnost - prihodnost v srcu Evrope.

Ponosen sem, da tudi jaz kot predsednik Evropskega parlamenta predstavljam Slovenijo in da slovenski narod želi sodelovati z nami ter tako ustvarjati še boljšo prihodnost Evropske unije! Hvala.

/ aplavz/

DR. PAVEL GANTAR: Predsedniku Evropskega parlamenta se toplo zahvaljujem za naklonjeno čast.

Dovolite mi, da se tik pred koncem zahvalim vsem pripravljavcem in izvajalcem programa TV Slovenija ter službam Državnega zbora za pripravo slavnostne seje.

S tem zaključujem slavnostno sejo in vse prisotne ter vabljenе delegatke in delegate vseh treh zborov prve demokratično izvoljene Skupščine vabim na sprejem v predverje velike dvorane. Hvala lepa in prijeten večer.

Slavnostna seja je bila končana 8. aprila 2010 ob 18.40.